

Kunnskapsdepartementet
Att.
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår ref: Deres ref:
Vår dato: 05.06.20 Deres dato:

Innspill til god styring av statlige universiteter og høyskoler

Kompetanse Norge er invitert til å komme med innspill til arbeidet med en stortingsmelding om styringspolitikk for statlige universiteter og høyskoler.

Kompetanse Norge skal bidra til en helhetlig og samordnet kompetansepolitikk. Vi skal blant annet bidra til to kompetansepolitiske mål som er særlig relevante i denne sammenhengen:

- godt samsvar mellom tilbud og etterspørsel av kompetanse, og
- gode muligheter for deltakelse i læring hele livet.

Vårt innspill er avgrenset til å drøfte utfordringer og innspill til hvordan styrings- og finansieringssystemet kan bidra til god måloppnåelse i på disse områdene.

Ambisjonen for meldingsarbeidet

Vi slutter oss til ambisjonen for meldingsarbeidet slik det er beskrevet i invitasjonsbrevet. Vi vil særlig støtte punktet om at styringssystemet må sikre samfunnets behov for kapasitet og kompetanse nasjonalt og regionalt, og utdanning og forskning av høy kvalitet og relevans.

Utfordringer et nytt styrings- og finansieringssystem bør bidra til å løse

Selv om dagens system på mange måter har fungert godt for å nå målene ovenfor vil vi peke på to sentrale utfordringer som et nytt styrings- og finansieringssystem bør løse for å kunne realisere den overordnede ambisjonen. Dette er utfordringer som et nytt styrings- og finansieringssystem bør ta mål av seg til å løse:

1. For svake insentiver til å legge til rette for livslang læring

Eldrebylge og målet om at flere skal stå i arbeid lengre, sammen med omstillingsbehov knyttet blant annet til digitalisering og grønt skifte, medfører økt behov for at ansatte kan delta i etter- og videreutdanning som kan kombineres med arbeid. Det er behov for korte tilbud, som stadig utvikles i tråd med arbeidslivets behov. I dag er det mer lønnsomt å tilby utdanning til heltidsstudenter enn tilpassede opplegg for personer i jobb¹.

Behovet for korte, fleksible tilbud som kontinuerlig kan tilpasses arbeidslivets behov for ny kompetanse kan ikke løses gjennom en sentralstyrt ordning for dimensjonering av tilbudet.

¹ NOU 2019:12 – Lærekraftig utvikling

Markussen-utvalgets rapport peker på at en slik løpende tilpasning bare kan oppnås ved å få markedet for etter- og videreutdanning til å virke bedre. Løpende tilpasninger til arbeidslivets behov krever at det er et markedsbasert system der beslutningene om hva som tilbys tas lokalt, i et samspill mellom individer, arbeidsgivere og tilbydere. For at dette skal fungere må finansieringen av slike tilbud ifølge utvalget dekke alle direkte og indirekte kostnader, også forskningsandelen, på lik linje med fullfinansierte studieplasser. Hvis ikke vil institusjonene fortsatt prioritere ordinære fulltidsstudenter.

Utvalget peker videre på at dagens finansieringsordning premierer store emner og ikke understøtter etableringen av tilbud tilpasset arbeidstakere som tar utdanning ved siden av jobb. Det er også behov for at finansieringen dekker merkostnadene ved å tilpasse undervisningen slik at den kan tas uavhengig av sted og tidspunkt, og at progresjonen er fleksibel.

Utvalget peker også på at kandidatindikatoren gir uheldige insentiver når det gjelder etter- og videreutdanning. Mange voksne arbeidstakere har behov for å ta enkeltstående emner uten at det resulterer i en grad, men dette blir mindre lønnsomt for institusjonene enn ordinære gradsstudenter.

Insentivene for å tilby videreutdanninger hindres også av enkelte forskrifter, som egenbetalingsforskriften. Eventuelle endringer i denne må veies opp mot hensynet til gratisprinsippet. Mens gratisprinsippet er svært viktig for å sikre tilstrekkelig søkning til ordinære studier fra alle deler av befolkningen, bidrar egenbetalingsforskriften til at det er for svake insentiver til å tilby etter- og videreutdanning. Dette er knyttet til usikkerhet rundt handlingsrommet i forskriften og i statsstøttereguleringen. I slike tilfeller vil institusjoner overoppfylle regelverket for å være på den sikre siden.

Kompetanse Norge mener at et nytt styrings- og finansieringssystem må muliggjøre at høyere utdanningsinstitusjoner bidrar mer til livslang læring.

2. Knapphet på flere viktige utdanningsgrupper, samtidig som andre utdanningsgrupper har vedvarende utfordringer med å finne relevant arbeid.

Kompetansebehovsutvalget peker på knapphet på flere yrkesgrupper med høyere utdanning, særlig sykepleiere og IKT-utviklere. Utvalget peker på utviklingstrekk som aldring i befolkningen og digitalisering som indikerer at behovet for disse gruppene vil fortsette å øke i årene framover. Samtidig er det flere utdanninger som er preget av at kandidatene vurderer relevansen av utdanningene som lav, og som opplever vedvarende mistilpasning på arbeidsmarkedet, ikke bare i den første overgangsfasen fra utdanning til arbeid. Dette gjelder blant annet noen grupper av realister, humanister og samfunnsvitere (NOU 2019: 2, NOU 2020:2). Det viktigste skillet når det gjelder tilpasninger på arbeidsmarkedet går mellom disiplinutdanninger og profesjonsutdanninger, der de siste har en enklere overgang til arbeidsmarkedet. Kompetansebehovsutvalgets utredninger viser også at det er store regionale forskjeller i kompetansebehovene. Ettersom utdanningsinstitusjonene styres og finansieres etter samme lov- og regelverk og samme finansieringssystem, kan det være en utfordring for institusjonene å tilpasse seg disse regionale forskjellene.

Selv om det knytter seg stor usikkerhet til framtidige kompetansebehov, bør det framtidige styrings- og finansieringssystemet bidra til at den langsiktige etterspørselen etter ulike kandidatgrupper, slik den kommer til uttrykk på tvers av konjunktursykluser, blir en viktigere del av dimensjoneringsprosessen. Styrings- og finansieringssystemet bør derfor utformes slik at det blir sterkere insentiver for å bygge ut utdanninger med høy etterspørsel, herunder profesjonsutdanninger. Samtidig bør insentivene for å styrke arbeidslivsrelevansen i disiplinutdanningene styrkes.

Dimensjonering, kapasitet og kompetanse

Dimensjonering av høyere utdanning er en kompleks prosess der faktorer både på mikro- og makronivå spiller inn. Utdanningsløpene i høyere utdanning går over mange år, og det er krevende å tilpasse seg etterspørselen i arbeidsmarkedet gjennom skiftende konjunkturer. Det må likevel være et viktig utgangspunkt at UH-sektoren utdanner kandidater med kompetanse som samfunnet og arbeidslivet har behov for.

Styrings- og finansieringssystemet som har vokst fram etter Kvalitetsreformen har på flere måter bidratt positivt til dette. Som påpekt av Kompetansebehovsutvalget er det samlet sett et rimelig godt samsvar mellom tilbud og etterspørsel etter høyere utdanning i Norge. Kandidater fra høyere utdanning har høy sysselsettingsandel, og andelen som får relevant arbeid er høy, med enkelte unntak (se nedenfor). Andelen med høyere utdanning i arbeidslivet har økt sterkt, uten at lønnspremien på høyere utdanning generelt har falt. Det tyder på at etterspørsel etter kompetansen fra høyere utdanning er reell og at kandidater fra høyere utdanning ikke har fortrent andre utdanningsgrupper som kunne gjort en like god jobb.

Den sterke økningen i student- og kandidattallet er blant annet et resultat av at indikatorene i finansieringssystemet som ble etablert etter Kvalitetsreformen har stimulert sterkt til en slik vekst. Indikatoren i finansieringssystemet som gir uttelling for avlagte studiepoeng har hatt åpen budsjetttramme, noe som har bidratt til at institusjonene har søkt å fylle ledig kapasitet i studieprogrammene og opprette nye (Høst m.fl. 2019). Premiering av studiepoeng kombinert med åpen ramme har gitt vekst i sektoren som helhet, istedenfor en omfordeling mellom institusjoner. Dette har vært viktig. Dersom finansieringssystemet hadde hatt svakere insentiver for vekst i sektoren som helhet kunne resultatet ha blitt at Norge kunne fått større knapphet på høyere utdannet arbeidskraft.

Kompetanse Norge mener et nytt styrings- og finansieringssystem bør ha insentiver til å fortsette veksten, gitt at søker tallene fortsetter å øke. Kompetanse Norge antar at etterspørselen etter høyere utdannet arbeidskraft vil fortsette å øke på lang sikt, og også at studietilbøyeligheten blant ungdom fortsatt vil øke. Blant annet indikerer NIFUs arbeidsgiverundersøkelse (Støren m.fl. 2019) fortsatt stort behov for kandidater med høyere utdanning. Tall fra OECD viser at andelen i aldersgruppen 25–34 år med fullført høyere utdanning har økt mindre i Norge enn i andre OECD-land, noe som ikke er en ønsket utvikling på sikt. Vekst og opptrapping i fagskolene kan dekke en del av behovet, og det kan bli forbigående redusert etterspørsel etter ulike kandidatgrupper på grunn av økonomiske konjunkturer. Ifølge SSBs befolkningsframskrivninger kan det også bli færre 19-24-åringene de kommende årene, men dette vil ta seg opp igjen mot slutten av tiåret. Styrings- og finansieringssystemet bør etter Kompetanse Norges syn likevel utvikles slik at det fortsatt kan stimulere institusjonene til vekst i det totale antallet studenter og kandidater.

Når det gjelder fordelingen mellom faggrupper er det også en rimelig god balanse mellom tilbud og etterspørsel, men med noen utfordringer som vi kommer tilbake til nedenfor. Siden dimensjoneringen av utdanningssystemet et godt stykke på vei er styrt av søkerne, og dette systemet har bidratt til valg som er i tråd med arbeidslivets etterspørsel, er det nærliggende å konkludere med at søkerstyrt dimensjonering fortsatt bør utgjøre et betydelig innslag i måten utdanningssystemet dimensjoneres.

Søkerstyrt dimensjonering og vekstinsentiver i finansieringssystemet må imidlertid balanseres med andre mekanismer som bidrar til at samfunnets kompetansebehov tillegges vekt i dimensjoneringen. Både kandidatmåltall for helse- og lærerutdanninger og tildeling av øremerkede studieplasser og stipendiatstillinger er slike mekanismer i dagens system. Tildeling av øremerkede studieplasser har bidratt positivt til å øke tilbudet av studieplasser på områder med raskt voksende behov og høy søkning, som eksempelvis på IKT-området. På slike vekstområder, særlig der institusjonene allerede har høy kapasitetsutnyttelse, gir den resultatbaserte finansieringen av studiepoengproduksjon ikke sterke nok insentiver til vekst gjennom institusjonenes egen dimensjoneringspraksis.

Dagens system for tildeling av øremerkede studieplasser gjennom statsbudsjett og revidert statsbudsjett har imidlertid også utfordringer. En slik utfordring er at tildelingene besluttet på ganske detaljert nivå i budsjettforhandlinger i Stortinget, i stedet for at Stortinget gir mer overordnede rammer. Når det gjelder kandidatmåltallene må institusjonene ta hensyn til dette i sin dimensjonering, og de følges opp på resultatene gjennom de årlige rapportene. Også dette har trolig bidratt positivt til å dekke samfunnets kompetansebehov på sentrale områder som helse- og skole. Styring gjennom kandidatmåltall har likevel ikke noen effekt dersom det mangler søkere, og det er begrenset potensiale i denne mekanismen.

Høy grad av autonomi er et viktig styringsprinsipp, og en viktig forutsetning for at institusjonene skal kunne tilpasse sin studieportefølje løpende både til arbeidslivets og søkerens behov, og for at de skal kunne utvikle særegne faglige profiler som dekker behovene både regionalt og nasjonalt. Kompetanse Norge mener derfor at autonomi i dimensjoneringen fortsatt bør være et hovedprinsipp. Både tildeling av øremerkede studieplasser og styring gjennom kandidatmåltall griper inn i den autonomien institusjonene ellers har når det gjelder dimensjonering. Siden disse mekanismene har hatt positive effekter når det gjelder å dekke samfunnets kompetansebehov er det likevel viktig at de ikke fjernes uten å bli erstattet av andre insentiver eller styringsmekanismer som kan bidra til koordinert dimensjonering på tvers av institusjoner, og til å styrke samsvaret mellom tilbud og etterspørsel etter kandidater på nasjonalt nivå.

Kompetanse Norge vil peke på fire måter å styrke samsvaret mellom behov og etterspørsel i fremtidens system for dimensjonering:

- Styrket informasjon og veiledning til søkerne
- Styrket arbeid med regionale kompetanseplaner, og med nasjonale kompetansebehovsvurderinger
- Styrket samarbeid mellom arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene
- Styrket marked for etter- og videreutdanning, blant annet gjennom videreutvikling av Kompetanseprogrammet

For det første bør søkerens evne til å ta informerte valg styrkes. I et søkerstyrt dimensjoneringssystem er god informasjon og veiledning til søkerne et vesentlig bidrag til å sikre samsvar mellom utdanningstilbudet og arbeidslivets etterspørsel etter kompetanse. «Gode valg for den enkelte og for samfunnet» er ett av tre hovedmål i Kompetansepolitisk strategi 2017-2021. Dette innebærer blant annet at den enkelte tar utdanningsvalg som fører til arbeid, og som gir den enkelte gode muligheter for å utvikle sin kompetanse gjennom livet². Det er derfor viktig at den enkelte søker har tilgang til informasjon og karriereveiledning som gjør dem i stand til å gjøre informerte og bærekraftige valg. Siden institusjonene konkurrer om søkerne og har egeninteresse i å påvirke studievalgene er det viktig at søkerne får god og nøytral informasjon om arbeidsmarkedet og karrieremulighetene, og god karriereveiledning. Som ledd i dette bør informasjonsportalen utdanning.no videreutvikles, og institusjonene må ha tydelige oppdrag knyttet til å oppdatere informasjonen i portalen. Karriereveiledningstjenesten i videregående skoler og de fylkesvise karrieresentrene bør styrkes, og ha tilstrekkelig kapasitet til å bistå både unge og voksne i valgene av utdanning og yrke.

For det andre bør fylkenes arbeid med regionale kompetanseplaner styrkes, slik at de kan utgjøre et tydeligere informasjonsgrunnlag både for søkerne og for utdanningsinstitusjonene. Arbeidet bør koordineres nasjonalt, og samspille med arbeidet i Kompetansebehovsutvalget. Utvalget skal gjøre nasjonale vurderinger av kompetansebehovene på kort og lang sikt. I tilknytning til dette arbeidet bør det også vurderes hvordan strukturreformen har påvirket institusjonenes evne til å fange opp og oppfylle de regionale kompetansebehovene. Samlet bør

² Nasjonal kompetansepolitisk strategi 2017-2021.

dette arbeidet gi grunnlag for at storting og regjering kan styre tildeling av ekstra studieplasser gjennom en mer overordnet og langsiktig ramme enn i dag. For å sikre høy grad av arbeidslivsrelevans og at studietilbudene er tilpasset arbeidslivets behov, er det for det tredje viktig å styrke samarbeidet mellom utdanningsinstitusjonene og arbeidslivet. Dette temaet har stor betydning for å sikre samsvar mellom tilbud og etterspørsel, og er også gjenstand for en egen stortingsmelding. Samarbeidet fungerer godt mange steder, men det finnes områder med rom for forbedring. For eksempel har ikke ordningen med Råd for samarbeid med arbeidslivet innfridd forventningene. Vi kommer nærmere inn på samarbeid med arbeidslivet lenger ned i dokumentet.

For det fjerde bør markedet for etter- og videreutdanning styrkes, og de økonomiske insentivene for institusjonene til å tilrettelegge for fleksible tilbud tilpasset behovene i arbeidslivet og blant voksne arbeidstakere bør bli sterkere (se også nedenfor). Dette krever at arbeidslivet styrker sin evne til å koordinere og gi uttrykk for sine kompetansebehov. Vi vil spesielt peke på hvilken funksjon det nasjonale Kompetanseprogrammet kan ha i denne sammenhengen.

Kompetanseprogrammet forvaltes av Kompetanse Norge og er en sentral del av regjeringens kompetansereform - Lære hele livet. Partene i arbeidslivet gjør en viktig jobb med å definere og koordinere bransjenes kompetansebehov. I Kompetanseprogrammet gir partene tydelige signaler om kompetansebehovene og gjennom finansieringen som ligger programmet får de en styrket bestillerrolle. Dette kan gi institusjonene grunnlag for å utvikle nye etter- og videreutdanningstilbud. Det kan også gi grunnlag for styrket kontakt med arbeidslivet, og et informasjonsgrunnlag for dimensjonering og utvikling av nye behovsstyrte studietilbud. Treparts bransjeprogram har vist seg å være velegnet for å raskt sette i gang opplæringstilbud når det har oppstått kompetansebehov som følge av konjunkturedringer. Kompetanse Norge har også samarbeidet med DIKU om utlysning av midler til oppskalering av digitaliserte utdanningstilbud. Dette har gjort at mange høyere utdanningsinstitusjoner har kunnet snu seg raskt og gi digitale tilbud til arbeidsledige og permitterte. Kompetanse Norge mener man bør se til disse erfaringene ved utformingen av fremtidens system for dimensjonering av høyere utdanning og vurdere en styrking av denne formen for «koordinert markedsstyring».

Samlet sett vil disse mekanismene kunne bidra til at arbeidslivets behov, også slik dette kommer til uttrykk gjennom etterspørselen fra godt informerte søkere, vektes noe sterkere. Dette vil kunne gi grunnlag for dimensjonering i tråd med arbeidslivets behov, utvikling av relevante studietilbud og styrket relevans i disiplinutdanningene. Dette kan styrkes ytterligere gjennom at utviklingsavtalene videreutvikles som styringsinstrument, og at disse eksplisitt omfatter dialog, planer og forventninger til institusjonenes dimensjonering av ulike utdanninger særlig på mellomlang og lang sikt.

Finansiering

Finansieringssystemets innretning har store konsekvenser for institusjonenes prioriteringer. Med tanke på livslang læring ser Kompetanse Norge at innføring av kandidatindikatoren har noen negative effekter. Kandidatindikatoren bidrar til at det er mindre gunstig for institusjonene å ta inn studenter på enkeltemner, enn studenter som sikter mot å ta en grad. Kompetanse Norge mener det er viktig at institusjonene ivaretar begge studentgrupper. Kompetanse Norge mener at innføringen av kandidatindikatoren bør evalueres og vurderes i forbindelse med styringsmeldingen. Det er viktig for samfunnet at forholdene ligger godt til rette for læring gjennom hele livet. Dersom finansieringssystemet virker nøytralt mellom ulike utdanningstyper, er det mindre sannsynlighet for at institusjonene opplever at politiske prioriteringer og andre styringssignaler står i motsetning til insentivene i finansieringssystemet.

I det siste har behovet for insentiver for arbeidslivsrelevans og livslang læring vært bredt debattert. Kompetanse Norge mener at dimensjoneringen ikke bør styres gjennom en indikator for arbeidsmarkedstilpasning i finansieringssystemet, blant annet fordi tilpasningen på arbeidsmarkedet påvirkes av økonomiske konjunkturer som er utenfor institusjonenes

kontroll. Det er også mange metodiske utfordringer med å måle tilpasning på arbeidsmarkedet på en slik måte at det kan brukes som grunnlag for en slik indikator. Blant annet kan Kandidatundersøkelser vanskelig brukes i dette arbeidet fordi tallene ikke kan brytes ned på tilstrekkelig detaljert nivå. Slike undersøkelser kan imidlertid være svært viktige som del av kunnskapsgrunnlaget for Kompetansebehovsutvalget og departementet og i styringsdialogen med institusjonene blant annet gjennom utviklingsavtaler.

Utredning av et nytt finansieringssystem

Kompetanse Norge støtter intensjonen i Markussen-utvalget om å knytte finansieringssystemet mot videreutdanningsaktivitet og fleksibilitet. Som del av dette bør det også utredes om godkjenning av emner på grunnlag av realkompetanse skal gi uttelling, siden dette i dag er en direkte kostnad som også gir tapt inntekt i studiepoengindikatoren. På samme måte som innføringen av kandidatindikatoren kan indikatorer for disse dimensjonene også kunne skape utilsiktede effekter, derfor er det viktig at forslaget utarbeides i samspill med sektoren.

Utviklingsavtaler

Kompetanse Norge er positive til utviklingsavtalene som styringsverktøy og ambisjonen om å knytte finansiering til dem. Dette vil være et instrument for å utvikle særegne institusjonsprofiler, slik at sektoren samlet sett kan dekke samfunnets og arbeidslivets ulike og spesialiserte kompetansebehov. Mer aktiv bruk av utviklingsavtaler åpner for at myndighetene gir noen institusjoner et spesielt ansvar for et område eller en oppgave. For eksempel kan dette være nyttig når det gjelder regionalt ansvar, eller ansvar for særskilte utdanningsprogrammer eller fagområder.

Finansiering av livslang læring

Flere utredninger peker på et økt behov for livslang læring fremover. Kompetanse Norge mener staten bør bidra med en vesentlig del av dette spleiselaget, ved å besørge størstedelen av de direkte utdanningskostnadene, herunder også de tilknyttede kostnadene til forskningsaktivitet. Finansieringssystemet bør rigges slik at universitetene og høyskolene har et tilbud av livslang læring som er gratis og relevant for voksne i arbeidslivet.

I NOU 2019:12 anbefaler Markussen-utvalget en gjennomgang av finansieringssystemet, særlig på bakgrunn av kandidatindikatorens antatte skjevvinninger for tilbudet av enkeltstående emner og annen utdanning som ikke er gradsgivende. Kompetanse Norge støtter dette og mener at det må være et minstekrav at insentivene i finansieringssystemet ikke gir disinsentiver for livslang læring. Slik vi ser det er det to ulike strategier man kan velge ved revidering av finansieringssystemet. Slik det er foreslått i Stortinget kan man innføre nye indikatorer for å bedre ivareta livslang læring. Et annet alternativ er å forenkle finansieringssystemet slik at det blir nøytralt når det gjelder kostnadsdekning for ulike typer utdanning, herunder videreutdanninger. Kompetanse Norges ståsted er at begge alternativer innebærer en forbedring fra dagens situasjon.

Som nevnt ovenfor er Kompetanseprogrammet en konkurransearena med muligheter for å få finansiering til utvikling av etter- og videreutdanningstilbud. Bruken av slike konkurransearenaer på utdanningsområdet og deres rolle i finansieringen av utdanningsaktivitetene i fremtidens universitets- og høyskolesektor bør drøftes i den kommende stortingsmeldingen. Kompetanse Norge mener at slike ordninger er viktige kompetansepoltiske virkemidler som kan bidra til å øke deltakelsen i etter- og videreutdanning, og styrke involveringen av arbeidslivet i utviklingen av slike tilbud. Samtidig griper bruken av slike konkurransearenaer ikke inn i institusjonenes autonomi. Beslutningene om å konkurrere om midler til å finansiere blant annet etter- og videreutdanning er opp til institusjonene, som må ta disse på bakgrunn av egne strategier og satsingsområder.

Vi tror imidlertid det er viktig at finansieringsmulighetene er mest mulig oversiktlige for institusjonene, og at antallet konkurransearenaer er begrenset. Vi mener at Kompetanseprogrammet kan videreutvikles som en nasjonal konkurransearena for å finansiere et mangfold av etter- og videreutdanning på ulike fagområder, og finansiert av ulike

departementer, parallelt til hvordan Forskningsrådet finansierer forskningsprogrammer innenfor en rekke ulike forskningsområder.

Mangfoldig sektor

En mangfoldig universitets- og høyskolesektor er en viktig forutsetning for å dekke arbeidslivets behov for kompetanse. I sitt høringsinnspill til arbeidet med stortingsmeldingen om styring av UH-sektoren påpeker Klaus Mohn at variasjon og mangfold er viktige katalysatorer for omstilling, og at strammere standarder og omfattende krav kan gjøre studietilbudet mer ensrettet på tvers av institusjonene³. Videre peker han på at fleksibilitet og omstilling blir stadig viktigere på arbeidsmarkedet. Kompetanse Norge deler dette synet og mener at styringen av sektoren bør legge til rette for mangfold av institusjonsprofiler blant universitetene og høyskolene.

Differensiert styring

Kompetanse Norge er positive til at ulike universiteter og høyskoler styres differensiert, slik at noen kan utvikle seg som internasjonalt rettede forskningstunge breddeuniversiteter og andre får en tydeligere rolle som utdanningstunge aktører i en regional sammenheng. Universitetene er så store institusjoner at det er en relativt liten kostnad å legge til rette for differensiert styring. Utviklingsavtalene kan bli en viktig del av den type styringssystem.

Kunnskapsgrunnlaget om voksne i UH

For å sikre god styring trenger man et godt kunnskapsgrunnlag. Slik Kompetanse Norge vurderer det, mangler det mye statistikk og forskning og kunnskapsgrunnlag om etter- og videreutdanning og om voksne i høyere utdanning. Det er grunnlag for å tro at unge og voksne har ulike preferanser og bruker utdanningssystemet på forskjellig måte. For eksempel kan vi se at det er stor forskjell på unge og voksne studenter når det gjelder frafall fra mastergradsutdanninger⁴. I forlengelsen av dette er det uklart hvordan innføringen av kandidatindikatoren slår ut for de ulike studentgruppene. Kunnskapsgrunnlaget om dette bør styrkes som grunnlag for både institusjonenes og departementets styring og utvikling.

Direktoratets rolle i styring

Kompetanse Norge har ulike roller ovenfor UH-sektoren som vi mener det er rom for å videreutvikle. Den første er knyttet til å være en konkurransearena for etter- og videreutdanning, som skaper finansieringsmuligheter for institusjoner som ønsker å øke sin aktivitet på dette området. En videre styrking av denne arenaen vil innebære å skape et mer velfungerende marked for etter- og videreutdanning, i tråd med Markussen-utvalgets forslag. Gjennom å samle ulike muligheter for etter- og videreutdanning i Kompetanseprogrammet vil vi kunne bidra til å skape et mer oversiktlig og enklere finansieringslandskap for institusjonene.

Den andre rollen er knyttet til å styrke kunnskapsgrunnlaget både for nasjonal kompetansepolitikk, for institusjonenes dimensjoneringsarbeid og for deres strategier på etter- og videreutdanningsområdet, blant annet gjennom vår rolle som sekretariat for Kompetansebehovsutvalget og gjennom analyser og kunnskapsgrunnlag.

Til slutt har Kompetanse Norge en rolle i å bidra til informerte valg av utdanning og videreutdanning, gjennom vårt ansvar for utdannings- og arbeidsmarkedsinformasjon til søkerne gjennom utdanning.no, og for karriereveiledning av høy kvalitet gjennom vårt nasjonale systemansvar på karriereveiledningsfeltet.

Ingen av disse rollene griper etter vårt syn inn i institusjonenes autonomi på en uheldig måte. Tvert imot bidrar de til et mer velfungerende utdannings- og videreutdanningsmarked, og til grunnlag for velfunderte strategiske og operative valg.

³ Mohn 2020. <https://www.regjeringen.no/contentassets/ac2d6f5fa6e24518ad1592c36427e123/4-mohn.pdf>

⁴ SSB Tabell 10848 <https://www.ssb.no/statbank/table/10848>

Med vennlig hilsen

Sveinung Skule
Direktør

Margrethe Marstrøm Svensrud
Avdelingsleder